

Orgel

Lied: Gezang 392: 1, 2, 3

Stil gebed

Votum en groet

Lied: Psalm 90: 1, 2

Smeekgebed:

Lied: Gezang 134

Gebed om opening van het Woord

Eerste lezing: Psalmen 90

Tweede lezing: Lukas 2: 21

Lied: Gezang 145

Preek

Lied: Psalm 90: 6

Dankgebed, voorbeden, stil gebed, Onze Vader

Inzameling

Slotlied: Gezang 397

Zegen

Orgel

'Leer ons alzo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.'

Psalmen 90:12

De afgelopen tijd word ik me er af en toe van bewust dat mijn dagen geteld zijn. Ruwweg kan ik de dagen tellen die mij bij leven en welzijn nog gegeven zijn. Als ik zeer sterk ben – volgens Psalm 90 althans – nog zeventien jaar. 6200 dagen. Dat lijkt nog mee te vallen. Maar ze zijn voorbij voor je het goed en wel beseft. Verreweg het grootste deel van mijn leven zit erop.

Ik vind dat geen prettige gedachte. Ik wil nog veel doen. Ik merk dat ik bij het – zoals dat zo mooi heet – klimmen der jaren steeds vaker het leven binnenwandel als een kind, boordevol nieuwsgierigheid. Preken wil ik nog. Schrijven. Reizen. Maar de kern is dat ik nog intens de liefde ervaren wil – de liefde van en de liefde tot mijn vrouw, onze kinderen en kleinkinderen, familie, vrienden, kennissen, de kerk, het dorp Epe, de wijde wereld. Dat de band van de liefde op een dag zomaar ongevraagd wordt doorgesneden – het is een ondragelijke gedachte. Je wordt begraven, onder de aarde gelegd, en bovengronds gaat het leven gewoon door.

Daar moet je niet dramatisch over doen, zegt de volkswijsheid. Het overkomt iedereen. Alsof dat een troost is. Algemene waarheden zijn nooit een troost voor de individuele mens. Ze maken het alleen maar erger.

Ach, niemand is onmisbaar. Nog zo'n open deur. Waar heb je dan voor geleefd, eigenlijk?
De dood – je staat er alleen voor. Ik wil er niet aan. Ik wil leven.

Natuurlijk ken ik de argumenten dat het goed is dat ons leven is begrensd. Stel dat we op aarde het eeuwige leven hadden. Het is nu al behoorlijk bezet, dan was er allang geen plaats meer voor iedereen. En, de mens kennende, hadden we elkaar nog vinniger uitgemoord dan we nu al doen. Bovendien, je moet er niet aan denken dat tirannen als Hitler onbepakt zouden voortleven. Het is dus goed dat er een einde aan komt. Op een dag is het mooi geweest. Of niet zo mooi. Je maakt hoe dan ook plaats voor een ander.

En toch – alle argumenten bij elkaar overtuigen niet. Het hart blijft protesteren. Leven wil ik. Ik hang aan het leven.

De tijd dus als vijand, als natuurlijke tegenstander van het leven. Zoals twee eeuwen geleden Willem Bilderdijk dichtte: 'De tijd is boven alles vlug en vrucht'loos roept men hem terug.' En in diezelfde tijd Rhijnvis Feith, geboren in Elburg, begraven in Zwolle:

*Uren, dagen, maanden, jaren,
Vliegen als een schaduw heen.
Ach! wij vinden, waar wij staren,
Niets bestendigs hier beneên!*

Opmerkelijk is overigens wel dat Feith boven deze wat we nu zouden noemen tranentrekker als opschrift zette: Nieuwjaarslied. Wij herkennen het als oudejaarslied bij uitstek.

Oudejaarsavond is een van die zeldzaam geworden momenten waarin we openlijk spreken over onze vergankelijkheid. Over het aanstaande afscheid van een jaarkring. We kunnen de uren die het jaar 2006 nog resten, nu tellen. Vierenhalf uur nog. Dan slaat onverbiddelijk de klok. Dan is het jaar 2006 bijgezet, voor altijd geplaatst in de vitrine van de geschiedenis. Daar helpt geen lieve moeder aan. Het kan trouwens geen toeval zijn dat we in dit geval onze lieve moeders erbij halen.

Zij schonken ons het leven. Zij waren in verwachting van ons. En die verwachting van leven kregen wij mee vanaf onze geboorte.

Verwachting dus. Tegen beter weten in blijven wij mensen hopen. We hopen op een wonder. En – zegt het spreekwoord – hoop doet leven. Als we zeker zouden weten dat de komende uren tot aan middernacht de laatste uren van ons leven zouden zijn, dat geen nieuwjaar meer zou aanbreken, dat het er nu echt op zit – we blijven eenvoudig hopen. Zonder hoop halen we die laatste uren niet eens.

De tijd als vijand – kan het ook anders? Ja, dat kan. Aldus Mozes, de man van God. De man van Psalm 90. Psalm 90 is een gebed. Mozes spreekt rechtstreeks tot God. En wij luisteren mee. We horen hem bidden.

‘Eer de bergen geboren waren, en Gij de aarde en de wereld voortgebracht hadt, ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God’.

Van eeuwigheid tot eeuwigheid. Ik herinner me dat ik als kind probeerde te denken wat ‘eeuwigheid’ inhield. Mij was verteld dat eeuwigheid betekent: er komt geen einde aan. Mijn moeder vertelde dat als een vogeltje één keer in de duizend jaar zijn snavel scherpt aan een berg, dat dan die berg ooit afgesleten en dus verdwenen zal zijn. Daar komt dus een eind aan. Zo niet aan de eeuwigheid. Nog voel ik de duizeling die mij beving. Nog hoor ik mijn grootvader in zijn gebed spreken over de nimmer eindigende eeuwigheid.

Die eeuwigheid doet me intussen denken aan de verkenning van het heelal. Geleerden stoten op grenzen die eindeloos verschuiven. Er lijkt geen eind te komen aan het oneindig heelal. Achter de telescoop en boven de microscoop, speurend in de macrokosmos en de microkosmos. Zonder begin en einde.

Nu heeft Mozes – als mens van Israël – met het woord ‘eeuwigheid’ bedoeld zoiets als: lang geleden, heel lang geleden en ook verre toekomst, heel verre toekomst. Zo ver terug en zo ver naar voren, dat wij de tel intussen allang zijn kwijtgeraakt. Daarom spreekt de Bijbel over de schepping in termen van de ouderwetse zesduizend jaar. Als een hap uit de vele lichtjaren, waarbij we ons toch niets kunnen voorstellen. Zesduizend jaar, dat gaat nog net.

Van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God – bidt Mozes. God van begin tot eind. Van voor het begin en tot na het einde. God, Gij ompant elke ruimte en alle tijd.

Om daar een voorstelling van te krijgen, horen we Mozes bidden: Duizend jaren zijn in Uw ogen als de dag van gisteren. De dag van gisteren, zaterdag 30 december 2006. Duizend jaren, een heel millennium, in Gods ogen als een enkele dag. Wat dit ons wil zeggen? Bijvoorbeeld dat in Gods ogen het christendom pas twee dagen oud is. Twee dagen jong dus nog. Een pasgeboren baby. In de luiers nog. Wie weet wat er allemaal nog uit kan groeien als het volwassen zal zijn. Dat gaf me onverwacht weer hoop voor het christelijk geloof.

Met dezelfde ogen als waarmee God de dagen van onze jaren bekijkt – duizend op één – kijkt God naar ons, mensen. Een mierenhoop, die planeet aarde, in Gods ogen. Duizendmaal kleiner dan God zijn wij. Ik moest denken aan het oude verhaal van de toren van Babel. Wij mensen bestormen de hemel. Wij zullen met onze uitvinding van de baksteen en wat daarop volgt weleens even een naam neerzetten die klinkt als een klok. Eendracht maakt macht. Samen sterk. Een toren hemelhoog.

En dan. God daalt neer om de stad en de toren van de mensen te bezien. Hij moet uit de hemel afdalen om met eigen ogen de toren te inspecteren. Hij moet een lange reis afleggen voordat Hij het topje van de toren bereikt heeft. Dat noemen jullie een bouwwerk tot in de hemel? Laat me niet lachen. De lach van God over de vermetele hoogmoed in onze wetenschap en cultuur.

God inspecteert zijn mensenkinderen. Hij lacht om ons. Hij lacht zich woedend ook. Wij vergaan door uw toorn. Onze openbare werken en verborgen gebreken opgetekend in ons strafdossier. Het strafblad der mensheid is niet misselijk. Als ik daaraan denk – verlang ik naar God, met een onuitsprekelijk diep en hartstochtelijk verlangen. Dat niet de geschiedenis op zich, maar dat God zelf het laatste woord zal hebben over ons bestaan. Dan verlang ik intens naar God met de woorden van Mozes:

‘Leer ons also onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.’

De tijd als onze vijand. We vroegen: kan het ook anders? Ja, het kan dus anders. Je dagen tellen, één voor één, zorgvuldig, kostbaar elke nieuwe morgen. Zodat gaandeweg je hart wijs wordt. Een wijs hart bekomen. Wat dat is? Wijs – het Hebreeuwse woord kennen wij. Goochem. En goochem is, dat je een ambacht beheerst, dat je een vak verstaat. Goochem is allereerst en allermeest praktische levenswijsheid. Daar hoort je verstand natuurlijk bij. Hoofd en hart, een op elkaar aangewezen duo. Maar wijsheid – het is om te beginnen niet de filosoof, maar de boer die deze kunst verstaat. De boer en de boerin welteverstaan. Wijsheid is: al wat uit deze oer-ambachten zich ontwikkeld heeft. De aarde in cultuur brengen, met verstand en inzicht, met vakbekwaamheid en kennis. Met beide benen op de grond en dán ook met het hoofd in de wolken.

Hoe kom je aan deze wijsheid? Het begin van de wijsheid is de vreze des Heren. Het begint met verwondering, verbazing – dat er iets is, en niet niets. Met respect en eerbied. In een andere psalm bidt een dichter: Verenig mijn hart, God, tot de vreze van Uw Naam. Zo herkenbaar. Aan het einde van een dag, van een jaar, kan ons hart verbroken en verbrokken liggen in duizend stukken, aan duizend dingen hebben we onze aandacht gegeven, en nu – kunnen we ons hart niet meer heel krijgen, niet meer de eenvoud als kenmerk van het ware terugvinden. Die eenheid is gelegen in de verwondering, het respect, de eerbied.

En zo, elke morgen nieuw, je dagen tellen als mens op aarde. Op aarde, ja. Wie heeft ons toch wijsgemaakt dat we als mens naar de hemel moeten en de aarde voorgoed achter ons moeten laten?

De Bijbel in elk geval niet. In den beginne schiep God de hemel *en* de aarde. Die twee. Wat we daarna horen, gaat over de aarde. Over onze gewezen plek te midden van dieren en dingen. We zien de hemel enkel aan de onderkant, het firmament, het sterke gewelf boven ons dat ons behoedt voor de algehele chaos.

Zo in den beginne. En aan het einde net zo. Op het eiland Patmos zou Johannes, op hoge leeftijd gekomen, mogelijk wel naar de hemel willen, wegdromen van deze bezeten aarde. Maar wat hij te zien krijgt is dat de hemel naar de aarde komt. Een hemel op aarde, dat is het bijbelse perspectief. Naar de hemel willen door de aarde in de steek te laten, weg te vluchten van onze gegeven plek en toegemeten tijd, dat is niet de grondtoon van de Bijbel.

De hemel komt naar de aarde. God komt naar ons toe. God zoekt de mens. God wordt zelfs mens. Dat is de kern van kerstfeest. Het Woord is vlees geworden. Uit hoge hemel daalt het neer. En

slaat onder ons zijn tent op. Daarmee is aan de buitenkant ook niet meer te zien dat het God is. God als mens.

Niet God is onvindbaar, wij mensen zijn dat. Wij laten ons niet zo eenvoudig vinden. Sinds Adam en Eva verstoppen we ons achter bomen. Mens, waar ben je? Wie weg is, wordt niet gezien. Laat je zien. Wie niet weg is, wordt gezien. Zie, hier ben ik.

Dus: onze dagen tellen, elke dag opnieuw, op aarde, onder de hemel. Om bij het klimmen van de jaren – nee, ik moet nu zeggen: bij het dalen van de jaren, van de jaren namelijk gezet in het neerdalende licht van de hemel – toe te nemen in wijsheid.

Om dan, op een dag, niet meer dagen op te kunnen. ‘De mens sterft, oud en der dagen zat’. En wordt verzameld tot het voorgeslacht. Geborgen in de schoot der aarde, als in de baarmoeder langgeleden. In de hoop op het eeuwige leven. In de verwachting dat wanneer het jaar des Heren 2006 oud en verzadigd is heengegaan, een nieuw jaar erop volgt. Een nieuwe aarde onder een nieuwe hemel.

Zo zijn wij mensen voor een tijd een plaats van God. Voor een tijd – de tijd niet als vijand, maar als minnares. Als ik zeg ‘minnares’, dan spreken we een taal waarvoor we altijd weer de dichter te hulp roepen. Op deze oudejaarsavond is zijn naam Gerrit Achterberg:

Deïsme

*De mens is voor een tijd een plaats van God.
Houdt geen gelijktaken nog iets bijeen,
dan wordt hij afgeschreven op een steen.
De overeenkomst lijkt te lopen tot
deze voleinding, dit abrupte slot.*

*Want God gaat verder, zwenkend van hem heen
in zijn miljoenen. God is nooit alleen.
Voor gene kwam een ander weer aan bod.*

*Wij zijn voor hem een vol benzinevat,
dat hij leeg achterlaat. Hij moet het kwijt,
al de afval, met zijn wezen in strijd.*

*Sinds hij zich van de schepping onderscheidt
gingen wij dood en liggen langs het pad,*

*wanneer niet Christus, koopman in oudroest
ons juist in zo'n conditie vinden moest;
alsof hij met de Vader had gesmoesd.*